

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ת"

מסכת זבחים - דף ג

להעביר את השם של הקרבן מהשם המיועד לשם אחר זאת יצירה של פסול.

(ועי' בקוב"ש ח"ב סי' כ"ב)

ע"פ מרן הרי"ז מובן מה שייך פסול מעבודה לעבודה, אם הדין לשמה הוא ככל המצות, א"כ אותה עבודה נעשית שלא לשמה. שימשך לשמה מה הבעיה. אלא אם זה יצירת פסול ולא רק חסרון של כוונה א"כ אין לך כבר קרבן.

המקור שכתובה בסתמא בנט פסולה ולא ניתן להשתמש בו לשום אשה פלונית, א. מבואר במשנה בגיטין אדם ששמע סופרים מקרים לפני תלמידי כתיבת הגט, ושמותיהם שווים, פסול מלגרש בגט זה. **א"כ מבואר** שבתם פסול. **זוהה הגמ'**, כדברי ר"פ שאמר שבכלל לא כתבו גט כריתות אלא למדו הלכות כתיבה. ב. נכתב לשם גירושין, שכתב לגרש את אשתו ומלך מלגרש ומצאו בן עירו ואמר לו שהשמות מתאימים לו, פסול. **והבינה הגמ'** משום שסתמא לא עומד לשמה, **זוהה הגמ'** היות ונכתב לשם האיש הראשון במפורש, ויתכן שבסתם היה מועיל. ג. באופן שהיו לו ב' נשים והתכוון לגרש אחת, לא יגרש בה את השניה, אף ששמה כשם הראשונה, **והבינה הגמ'** משום שלא מועיל סתמא לשמה. **זוהה הגמ'**, יתכן שפסול משום שהעמיד את הגט כלפי אשה מסוימת. ד. אמר לסופר שיכתוב, ואח"כ יחילי את מי לגרש, לא מועיל. **וא"כ מוכח שסתמא לא לשמה זוהה הגמ'**, יתכן שלא עומד לשמה מחמת שאין ברירה ולא היה מבורר בשעת כתיבת הגט לשם מי מיועד. ה. **אלא** מביאה הגמ' מחשבה. **ביאר רבא**, אף בלא המחשבה לשם גויה, הגט יהיה פסול מחמת "סתמא" אף שעושה כן לשם כל מי שבעולם ולשם כריתות, **מבואר** שנכתב בסתמא פסול.

עוד שאל רבא בהלכות קודשים, מבואר **שאמר רב יהודה בשם רב**, קרבן חטאת שנשחט לשם עולה, פסול. אבל **אם שחט לשם חולין**, כשר. א"כ מבואר שמחשבה הפוסלת היא מחשבה מאותו סוג וענין, ולכן מחשבת קודשים אחרת פוסלת, וכאשר חשב על חולין שזו מחשבה שבכלל לא מן הענין, לא נפסל. **מאיך למדנו לגבי כתיבת הגט**, כל גט שנכתב שלא לשם אשה מסוימת פסול, ואפילו שנכתב לשם אשה גויה, **והרי** גויה היא לא ממין הענין לפסול בדיוק כמו שמחשבת חולין לא פוסלת בשינוי מחשבה. **ביאר רבא**, אף בלא המחשבה לשם גויה, הגט יהיה פסול מחמת "סתמא" שהוא פסול בגט, **אבל בקרבנות** בלא המחשבה של חולין נמצא ששחט בסתם, ובקודשים מועיל סתמא לשמה.

עוד שאל רבא בהלכות קודשים, והרי למדנו בהלכות **טומאת כלים**, כלי חרס מטמא מה שבתוכו, **ולא** מה שבתוך תוכו (שרץ בתנור, ובהלל התנור יש עוד כלי שפתחו מחוץ לתנור, אין האוכלים שבכלי נטמאים), **ואפילו** אם הכלי הוא כלי שטף שכן מקבל טומאה מגבו (בכלי חרס הדין פשוט שהרי בין כך לא מקבל טומאה מגבו). **ושאל רבא** לפי סברא של רב שרק מחשבה ממין הענין פוסלת, ומחשבה שלא מן הענין אינה כלום, כך הכלי שטף הנמצא בתוך התנור אין לו לחצוץ בפני הטומאה **כיון** שאינו מן הענין לתנור כלל, וצריכים האוכלים שבתוך הכלי שטף לקבל טומאה. **ויבאר רבא** ש"כלי שטף" נחשב מינו כיון שהוא כלי, **אבל** אם היה מחיצה שאינה כלי באמצע התנור, לא הייתה חוצצת בפני הטומאה כיון שאינה ממין התנור, **וכן** "עשו חולין אצל קודשים כמחיצה אצל תנור".

המקור לדין מחיצה בתנור, תנור שחצצו באמצעו, נמצא שרץ בעד אחד הכל טמא. כוורת שהיא סתומה בקש ותלויה בתוך חלל התנור, **אם יש** בתוך הכוורת שרץ, התנור נטמא. ואם יש שרץ בתנור האוכלים שבתוך הכוורת יהיו טמאים. והדין אמור מחמת שכוורת נקובה ואין בה דין כלי, אלא דין מחיצה. **דעת ר"א** שהאוכלים בצד השני של המחיצה טהורים, וכן חולק בכוורת. **ביאר ר"א**, שהרי מחיצה מועילה לחצוץ בפני טומאת מת, בודאי שתחצוץ בכלי חרס שקל הוא שמטמא רק אוכלים ומשקים. **אמר רבנן**, שאין ללמוד מק"ז, זה, כיון שאוהל המת עשוי להיות באוהלים ומחיצות, **אבל** בכלי חרס אין הדרך לחולקו במחיצות וכו'.

מענה רב הדר שחשבת חולין בחטאת לא פסול משום שאינו ממינו, מובן כשיטת רבנן שאמרו שאין מחיצה מועלת בכלי חרס כיון שאינה ממינה, **ור"א** אמנם אמר ק"ו, אבל יכל לומר ק"ו אף בקודשים, אם מחשבת קודשים מחללת, בודאי שמחשבת חולין תחלל. **אלא דעת רב** כביאור דברי ר"א, "חלל" יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו לד", מחשבה של קודשים בשינוי, מחללת, ולא מחשבה של חולין. **שואלת הגמ'** על ר"א, אם הפסוק הוציא מהק"ו ומובן מדוע מחשבת חולין לא פוסלת, **והרי** אף בכלי חרס נאמר פסוק "תוכו", ושיועיל לא לומר את הק"ו ולא תועיל המחיצה לחצוץ בפני הטומאה. **אלא ר"א** למד מ"תוכו" שאם עטף אוכל בטיט והכניס לחלל התנור, שמקבל טומאה **ורק** תוך תוכו לא מקבל טומאה, **וזה** למרות שלא יכול לגעת בטומאה נטמא בחלל. **ולרבנן** לא צריך דרשה על דבר זה.

רב יוסף בר רמי שאל בדברי רב משינוי בקודש לשינוי בעלים, **רב אמר** שאם שינה מחטאת לחטאת היינו, היה צריך להקריב לשם חטא של אכילת חלב ושחט לשם חטא של אכילת דם, כשירה. **אבל** אם שחט לשם קרבן אחר, פסול. **מבואר** שרק דבר שאינו מעניינו פסול. **והרי אמר רב** שחטאת שהקריב לשם מי שהוא מחוייב חטאת, פסול. ואם שחט ע"ש מי שהוא מחוייב עולה, כשר. **והרי** אם מחוייב חטאת זה מינו ומדוע פסול. **ויבאר**, בחטאת לשם חטאת לאחר השינוי נמצא בהגדרת חטאת ומקדמים הפסוק "ושחט אותה לחטאת", **אבל** בשינוי בעלים כתוב "ויפרע עליו" ולא על חברו. **רב חביבא שאל** מדון שינוי בעלים המבואר לעיל שדווקא מה שמעניינו פסול, ולגבי תוכו בכלי חרס למדנו שכלי שטף בתוך התנור, הוא מציל ומהווה מחיצה כלפי אוכלים שבתוכו, **ולדברי רב** היה צריך לא לחצוץ כיון שאינו מעניינו של תנור. **ביאר רב חביבא**, שמבואר ד' דרשות ב"תוכו" שזכור פעמים **ובכלל** היה מספיק שהיה כתוב "תוך", א. לעצם הדין שכלי חרס נטמא רק בתוכו. ב. גז"ש שנלמד שמקבל טומאה אפילו בלא מגע, אלא באויר הכלי. ג. דווקא כלי חרס נטמא באויר חללו ולא כלי שטף שנטמאים במגע. ד. אפילו כלי שטף שאינו מינו מציל.

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדף

המשך - הקרבנות בכללות. קרבנות יחיד.

חטאות פנימיות של יחיד: "פר כהן משיח", הורה כהן גדול לעצמו היתר באיסור כרת (אם התחלף לו איסור בהיתר בלא הוראה, פטור). "פר יוה"כ", כהן גדול מביא משלו.

חטאות חיצוניות של יחיד: רוב החטאות הידועות, כל איש מישראל שעבר על איסור כרת בשוגג מביא חטאת (למעט איסור עכו"ם), מכשבה או שעירה (נקבה בדווקא). אם "נשיא-מלך" עבר על חטא כנ"ל מביא, שיער זכר.

"זב" "זבה" "מצורע" "יולדת", דינם בחטאת בהגדרת "עולה ויורד" היינו אם יש אפשרות מביאים מהבהמה, ובדל מביא מן העוף (ואין הבדל זכר או נקבה), ובדלי דלות מביא מנחת חטאת. (לגבי מצורע בדלי דלות, עי' תוס' להלן ח, ב ד"ה הנך.)

"נזיר שנטמא" מביא ב' תורים או בני יונה, ואחד מהם לחטאת, ושני לעולה, ובנוסף כבש לאשם.

"נזיר בסוף ימי מלאות נזירותו", כבשה לחטאת, כבש לעולה, איל לשלמים.

החטאים המחייבים חטאת, כל חטא שאיסורו כרת (למעט ביטל קרבן פסח וביטל מילה). ברוב החטאים מביא נקבה לחטאת. **שנג בעבודה זרה** מביא עז בת שנתה. על טומאת מקדש וקודשיו כשבה או שעירה, והוא **קרבן עולה ויורד, בדל** מביא ב' תורים או בני יונה, **ובדלי דלות** מביא עשירית האיפה סולת והוא הנקרא **"מנחת חוטא"**. ויש חטאים שעל אף שאין בהזדה כרת יש בהם חטאת, שמיעת הקול בעדות, ביטוי שפתיים בשבועה, והגדרתו עולה ויורד כזכור.

קרבן אשם: "אשם תלויו", על דברים הנזכרים שיש בהם כרת במזיד, ואינו יודע אם עשה הפעולה באיסור או בהיתר, והיה האיסור קבוע לפניו, מביא "אשם תלויו". **למעט כהן משיח** שאינו מביא "אשם תלויו" (עי' רמב"ם שגמות פרק טו). וכן לגבי טומאת מקדש וקודשיו בספק פטור. "אשם תלויו", בא מן האיל.

"אשם" (או "אשם קבוע"), **"אשם"** של נזיר, מצורע באים מכבש בדווקא. **"אשם מילות"** "אשם מעילות" "אשם שפחה חרופה", בא מן האיל. ואם מסופק אם עבר, פטור.

עולה של יחיד: בין בחובה בין בנדבה, מכל מיני הבהמות דווקא זכר, וכן עוף. **למעט כהן גדול ביוה"כ שמביא** עולתו דווקא מן האיל. **ומצורע עשיר, נזיר** בסוף ימי נזירותו ועולת **יולדת**, מכבש דווקא. וכן יש "עולה" אצל **המתגייר** אסור הוא בקדשים עד שיביא עולת הבהמה זכר, או ב' תורים או בני יונה.

שלמי יחיד: זכר או נקבה. למעט **"שלמי נזיר"** שבא דווקא "איל" יחד עם כ' לחם. **תודה:** מכל מיני הבהמה כבשלמים, ומביא בנוסף ארבעים לחמים (י' חמץ, ז' מצה. ומהם י' מאפה תנור, י' ריקקין, י' מורבת).

בכור: מכל מיני הבהמה רק זכר.

מעשר בהמה: מכל המינים בין זכר ובין נקבה.

פסח: רק כבשים ועיזים, זכרים עד גיל שנה.

קרבן מנחה של יחיד: "מנחת חבתין" של כהן גדול, בא כל יום. "מנחת חינוך" כהן המתחיל לעבוד או כהן גדול בעת מינויו. "מנחת נדבה". "מנחת חוטא" התבאר לעיל בדלי דלות. "מנחת סוטה".

חכו "לא לשמה" בקרבן?

לאורך הסוגיא האחרונה וכן עסקנו בדיון "סתמא לשמה" בקרבן ובגט אשה, ולמדנו שקרבן צריך להיות קרב לשמה, מה המקור שצריך שחיסה לשמה, עוסקת הגמ' להלן דף ד', ומהם הדברים הנזקקים למחשבה בעת עשיית הקרבן, בעז"ה נלמד במשנה להלן מו, ב. ובכ"ז צריך להשכיל בהבנה עניינית לסוגיא, מה הכוונה "לא לשמה"?

כאשר הכהן חשב בטעות על קרבן שלא לשמה. כגון, ראובן הביא עולה והכהן היה סבור בטעות שזה שלמים ולכן חשב על שלמים. זה לא מוגדר לשמה. כיון שזה "טעות" ופוסקים אנו להלכה בעיקרה בטעות אינה מוגדרת לעקירה. (אמנם יש לעיין בדבר זה היטב בתוס' ב, ב ד"ה אהנו. ושם כבר עמדו על הענין ברש"י ויפ"ע. ועי' א"ז הל' פסח סי' רלב. ובזבח תודה ריש מסכת מנחות וליקוטי הלכות להלן דף ד.) (אין זה דין המשנה בתרומות ג, ח, שיש מבואר טעות בהקדשה, ואכמ"ל.)

"לא לשמה" לפשטותו צריך לומר, היות התורה אמרה שתקריב לשמה היינו לשם קרבן ולשם בעלים. והכחן ששחט חשב שלא לשמה ממילא לא עלה לשם בעלים לחובתו. וכו'. א"כ צריך לדון מה קורה בסתמא, כלומר הכהן לא חשב לשמה אולם גם לא חשב שלא לשמה. האם סתמא מוגדר כלשמה או לא. וע"ז אמרו לפנינו שקי"ל בקרבנות שסתמא לשמה.

יסוד גדול למדנו בתורתו של מרן הרי"ז הלוי (פ"ד ממעשה"ק ה"א) בהגדרת "לשמה" בקרבן. בקרבן יש ב' ענינים של לשמה, א. צריך לעשות לשמה ככל הדינים והמצוות שצריך לעשותן לשמה. ב. דין מיוחד בקודשים שאם עשה שלא לשמה זה יוצר פסול. אומר מרן הרי"ז הדין שקרבן חטאת שנשחט לשם חולין, כשר והוא לא פסול. (עי' ברמב"ם פ"ט מ' מפסולי המוקדשין שנקט שלגבי פסח אינו כן. ואכמ"ל) מדוע, הרי לא נשחט לשמה. בהכרח א, צריך לעשות את הקרבן לשמה ויש בזה מצווה ועשייה ככל המצוות. ב, אם עשה שלא לשמה, נוצר פסול בקרבן. ולשם חולין זה לא "לא לשמה" כיון שלא לשמה, הכוונה לשם קרבן אחר. **כלומר**